

Algemeen

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies.

Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen.

Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen en andere werkzaamheden.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: is de gemeenteraad de lokale versie van de Tweede Kamer?

De kiezer en zijn gekozene

Kiesgerechtigde die gebruik willen maken van hun Grondwettelijk actief kiesrecht maken elke vier jaar de gang naar het stemlokaal. Daar brengen zij hun stem uit op hun favoriete kandidaat voor gemeenteraad of Provinciale Staten.

Het kiezen van leden voor de Tweede Kamer gebeurt ook elke vier jaar dan wel op een eerder tijdstip. Als de Tweede Kamer tussentijds wordt ontbonden, vinden de verkiezingen op een eerder moment plaats.

Gemeenteraad of Provinciale Staten zitten de volle vier jaar uit. Tussentijdse verkiezingen zijn hier niet aan de orde, ook al zijn de bestuurlijke verhoudingen vastgelopen.

Overeenkomsten

Gemeenteraad en Tweede Kamer hebben enkele dingen met elkaar gemeen: ze worden samengesteld met behulp van rechtstreekse verkiezingen en zijn te zien als volksvertegenwoordiging. En natuurlijk vergaderen ze in het openbaar, enkele uitzonderingen daargelaten. De kiezer moet immers de door hem gekozen volksvertegenwoordiger kunnen volgen in diens houding en (stem)gedrag.

Verschillen

Er zijn ook enkele verschillen, deze zijn van fundamentele aard.

De Tweede Kamer is medewetgever en controleur van de regering. Meer functies hebben ze niet. Hun werkzaamheden zijn gebaseerd op het door henzelf vastgestelde Reglement van Orde. Dat is in artikel 72 van de Grondwet vastgelegd.

Een gemeenteraad is controleur van college en burgemeester. Daar houdt elke vergelijking met de Tweede Kamer op.

Zijn taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in Gemeentewet en tal van bijzondere wetten. De raad moet zich hieraan houden, en sommige zaken uitwerken in het Reglement van Orde.

Tot het vaststellen van lokale wetten (“verordeningen” genaamd) is de gemeenteraad in zijn eentje bevoegd. Behalve de noodverordening, die wordt door de burgemeester vastgesteld. De raad heeft daarin een bekrachtigende rol.

Verder is de gemeenteraad bestuursorgaan: hij stelt bijvoorbeeld bestemmingsplannen vast en geeft al dan niet verklaringen van bedenkingen af.

Tegen dergelijke raadsbesluiten is beroep mogelijk bij de bestuursrechter; ze zijn immers op rechtsgevolg gericht. In die gevallen is de raad bestuursorgaan.

Ook heeft de gemeenteraad het recht en de bevoegdheid om te benoemen: denk hierbij aan de wethouders. Ministers worden benoemd bij Koninklijk Besluit.

Besluiten die de Tweede Kamer neemt, spelen zich af in een politieke context. Ze zijn niet op rechtsgevolg gericht. De bestuursrechter kan er ook niet over oordelen (scheiding van machten).

Tweede Kamertje-spelen

Ondanks al die verschillen, die hier en daar “fundamenteel” kunnen worden genoemd, valt er een tendens waar te nemen dat gemeenteraden zich beijveren om (taferelen uit) de Tweede Kamer na te spelen. Hier en daar wordt zelfs het woord “parlement” in de mond genomen.

In diverse provincies hebben Provinciale Staten zichzelf al officieel omgedoopt tot provinciaal parlement. Zo hebben het Drents parlement, het Gelders parlement en het Limburgs parlement hebben het levenslicht al gezien.

Het Gelders parlement heeft in 2018 zelfs al zijn 600^e verjaardag gevierd!

Deze naamswijziging is opmerkelijk te noemen.

Eenzijds omdat Grondwet noch Provinciewet het provinciaal parlement niet kent. Met als staatsrechtelijke consequentie dat deze gremia non-existent zijn.

Anderzijds doen Provinciale Staten (en gemeenteraden) zichzelf tekort door zich “parlement” te noemen. Dat zou er immers op neerkomen dat zij minder taken en bevoegdheden op hun bordje willen aantreffen dan de wet aan Provinciale Staten (en gemeenteraad) toekent.

Ontslag aanbieden

Dieptepunt in dit Tweede Kamertje-spelen was onlangs die wethouder die de harp aan de wilgen wilde hangen. Hij koos hiervoor de “Koninklijke weg” en schreef een brief aan de burgemeester. Daarin bood hij zijn ontslag aan.

Die brief werd in het college besproken. Met als resultaat dat de burgemeester aan de wethouder verzocht zijn werkzaamheden vooralsnog voort te zetten. Daarmee ging de wethouder akkoord.

Kijk, zo gaat dat als een Minister ermee wil ophouden: de Koninklijke weg is dat hij zijn ontslag aanbiedt aan de Koning. De Koning heeft hem immers benoemd.

Maar een wethouder is geen lokale minister, en een burgemeester is geen lokale koning.

Voor een wethouder die er een punt achter wil zetten is artikel 43 Gemeentewet geschreven.

Gewoon even lezen voordat je handelt: je neemt ontslag en schrijft dit in een brief aan de gemeenteraad.

30 dagen later ben je bevrijd uit je functie. Of zoveel eerder als je opvolger is benoemd en deze zijn benoeming heeft aangenomen.

Dat dergelijke, niet op de Gemeentewet gebaseerde, praktijken tot onduidelijkheid en verwarring kunnen leiden moge evident zijn!

Tip derhalve om als raad vooral naar jezelf te kijken en de kracht uit jezelf te halen. Zonder je te spiegelen aan 's lands vergaderzaal. Daar gelden nu eenmaal andere regels en andere mores.